

Kysymyksiä ja vastauksia ennallistamispoltosta

Miksi metsää poltetaan?

Polttaminen on tehokas metsien ennallistamisen keino. Polttamalla syntyy palanutta ja lahoavaa puuta, mistä hyötyvät lukuisat lajit. Puusto muuttuu monipuolisemmaksi ikärakenteeltaan ja lajistoltaan: Jos esimerkiksi poltetaan tasaikäinen männikkö, jotkut männyistä kuolevat ja alueelle alkaa kasvaa myös lehtipuuta mäntyjen sekaan. Tästä hyötyvät mm. lukuisat hyönteiset, kasvit, sienet ja linnut.

Tuli on olennainen osa boreaalisten metsien luontaista kehityskulkua. Arvion mukaan luonnonmetsät ovat aiemmin palaneet keskimäärin kerran 150–300 vuodessa, paikoitellen huomattavasti useamminkin. Nykyään metsiä ei pala luonnostaan yhtä usein kuin ennen tehokkaan palojen torjunnan ja sammutuksen takia, joten ainoa keino ylläpitää paloympäristöjä on polttaa metsää hallitusti.

Miten varmistetaan, ettei tuli leviä ennallistettavan alueen ulkopuolelle?

Metsien ennallistamispoltot ja muut kulotukset valmistellaan huolellisesti ja tehdään hallitusti tarkan kohdekohtaisen suunnitelman mukaan. Henkilöstöä ja palokalustoa varataan riittävästi paikalle. Polttoja toteuttaa Metsähallituksen Luontopalvelujen henkilöstö ja usein paikalliset urakoitsijat tekevät esimerkiksi polttoa edeltäviä töitä. Poltettavan alueen on hyvä rajautua luonnollisiin paloesteisiin eli vesistöihin tai suohon ja sen läheisyydessä tulee olla vettä sammutusta varten.

Poltettavan alan ympärille tehdään tarvittaessa palokuja poistamalla puustoa ja paljastamalla kivennäismaata, jotta palo ei leviä maata myöten. Joskus taas tehdään palokäytävä, mikä tarkoittaa puiden kaatamista poltettavan alueen ympäriltä 15–20 metrin leveydeltä. Tämä estää tulen leviämisen latvapalona. Polton aikana tulen etenemistä hillitään tarpeen mukaan ruiskuttamalla vettä sammutusletkuilla.

Polttoja tehdään yleensä metsäpalovaroituksen aikana, koska maaston täytyy olla kuivaa. Turvallisuudesta huolehditaan aina erittäin tarkasti. Poltto toteutetaan vain, jos sää on tarpeeksi kuiva ja tuulen suunta on sopiva eikä tuuli liian voimakas. Paloaluetta myös vartioidaan polton jälkeen niin pitkään, että palopesäkkeitä ei enää ole. Pelastuslaitoksille kerrotaan aina etukäteen metsänpoltoista.

Miten polttaminen vaikuttaa metsän lajistoon?

Metsähallituksen Luontopalvelut seuraa ennallistamispolttojen vaikutuksia. Uutta näyttöä ennallistamispolttojen hyödyistä on saatu viime vuosina mm. paloalueiden hyönteiskartoituksista. Tänä vuonna päättyvän Beetles Life -hankkeen ennallistamispolttoikohteilla tehdyissä hyönteispyynnissä on havaittu selkeästi, kuinka alueille saapuu polton jälkeen peräti satoja sellaisia hyönteislajeja, joilla ei ole ollut mahdollisuuksia elää alueilla ennen polttoa.

Suomessa on joukko silmälläpidettäviä ja uhanalaisia lajeja, jotka suorastaan vaativat palanutta puuta. Esimerkiksi Suomen kovakuoriaisista 34 lajilla ensisijaisena elinympäristönä ovat metsäpaloalueet. Useimmat näistä elävät ainoastaan palon vahingoittamissa tai palossa kuolleissa männyissä, kuusissa tai koivuissa. Yhdeltä Beetles Life -hankkeen polttoikohteelta löydettiin polton jälkeen jopa lähes puolet kaikista Suomen paloalueiden kovakuoriaislajeista sekä puolet Suomen latikkalajeista. Joillekin kohteille on havaittu saapuvan jopa 200 lahopuussa elävää kovakuoriaislajia jo paloa seuraavana kesänä. Vielä lisää ja toisenlaista lajistoa saapuu myöhemmin puiden lahotessa pitemmälle. Hyönteisten lisäksi polttoalueille ilmaantuu sieniä, jäkäliä, sammalia sekä lintujakin ruokailemaan ja pesimään.

Ennallistamispolton myötä entinen talousmetsä voi muuttua vanhan metsän hyönteislajeille soveltuvaksi ympäristöksi. Suomessa elää joukko lajeja, joiden ensisijainen elinympäristö ovat vanhat metsät, mutta lajit ovat sopeutuneet hyödyntämään myös metsäpalojen lahopuita. Beetles Life -hankkeessa poltoille on havaittu saapuvan jo ensimmäisenä vuonna palon jälkeen vähintään 30 ja parhaimmillaan jopa 60 vanhojen metsien kovakuoriaislajia.

Tuhoaako tuli linnunpesiä tai muuta luontoa?

Ennallistamispoltojen suunnittelussa huomioidaan mahdolliset lajistolle koituvat riskit. Polttoalue kävellään läpi yleensä koiran kanssa ennen polttoja ja varmistetaan, ettei alueella ole esimerkiksi kanalintujen pesiä. Jos pesä löytyy, kyseinen alue rajataan polton ulkopuolelle. Myös petolintujen pesinnät huomioidaan polttokohteita valitessa, eikä tulta käytetä petolintujen pesäpaikkojen läheisyydessä niiden pesimäaikaan. Kaikkia pienten lintujen pesintöjä ei voida ennallistamispoltoilla valitettavasti huomioida. Kenttäkerroksen karikkeessa ja kasvillisuudessa elävä hyönteislajisto katoaa ennallistamispoltoissa tulen kulkiessa metsänpohjan läpi. Tämä lajisto kuitenkin palaa nopeasti takaisin viereisiltä alueilta. Metsänpohjan lajisto on hyvin tavallista kaikkialla esiintyvää lajistoa, koska poltettavat kohteet ovat sellaisia kangasmetsiä, joita on Suomessa paljon. Ennallistamispoltojen hyödyt lajistolle ovat suuremmat kuin niiden mahdolliset haitat.

Miksi ennallistamispoltoja tehdään keväällä lintujen pesimäaikaan?

Päätökset ennallistamispoltoista tehdään hyötyjen ja haittojen arvioinnin perusteella. Ennallistamispoltojen hyödyt lajistolle ovat suuremmat kuin niiden haitat.

Poltoja tehdään yleensä keväällä tai alkukesästä sopivalla säällä, kun aluskasvillisuus ei ole vielä rehevöitynyt eikä yökosteus ole yhtä suuri kuin kesäaikaan. Metsämaakerros on tarkoitus saada palamaan syvältä, jolloin poltto on hyvä tehdä keväällä. Maaston tulee olla riittävän kuivaa, jotta poltto onnistuu.

Lintujen pesintä pyritään huomioimaan polton suunnittelussa, kuten edellä on kuvattu. Alkukesästä monet linnut ehtivät aloittaa pesinnän uudelleen, mikäli ensimmäinen pesä tuhoutuu.

Millä alueilla ja miten paljon poltoja Metsähallitus tekee?

Polttokohteiksi valitaan vain sellaisia alueita, joille menetelmä sopii. Kohteiden valinta perustuu karttatarkasteluihin sekä alueelta kerättävään tietoon mm. alueen puustosta ja lajistosta. Kohteet ovat Metsähallituksen Luontopalvelujen hoidossa olevia suojelualueita eri puolilla maata. Poltoja tehdään usein paikoissa, jotka ovat ennen olleet talouskäytössä ja siksi puustoltaan vähälajisia ja tasaikäisiä. Poltoja tehdään myös saaristossa matalan kasvillisuuden alueilla.

Metsähallituksen Luontopalvelut on ennallistanut metsiä polttamalla keskimäärin noin 100 hehtaaria vuosittain. Tulevina vuosina Helmi-elinympäristöohjelman vuositavoitteet ovat lähes kaksinkertaiset. Metsähallitus pitää yllä palojatkumoalueiden verkostoa, jonka tarkoitus on taata paloalueiden lajien elinympäristöjen saatavuus eri puolilla maata. Metsähallitus on aloittanut ennallistamispoltoja jo 1980-luvulla.

Mikä on palojatkumo?

Palojatkumolla tarkoitetaan sitä, että tietyllä alueella metsää palaa aika ajoin. Näin metsäpaloja vaativille ja niistä hyötyville lajeille on aina tarjolla sopivaa elinympäristöä tarpeeksi lähellä. Vain metsäpalojen jatkumo takaa paloalueiden lajiston selviämisen. Metsähallituksella on reilut 50 aluetta kattava palojatkumoalueiden verkosto.

Beetles Life -hankkeessa uhanalaisia ja silmälläpidettäviä paloalueiden lajeja on havaittu keskimäärin sitä enemmän, mitä lähempänä itärajaa polttokohde sijaitsee ja mitä parempi palojatkumo ja vanhojen metsien laatu lähistöllä on ollut. Oletettavasti Venäjän puolella esiintyy Suomea useammin metsäpaloja, jolloin sieltä voi levitä Suomeen paloja vaativaa lajistoa.

Mikä on Life2Taiga -hanke?

Viime vuonna käynnistynyt Life2Taiga-projekti ennallistaa Suomessa noin 200 hehtaaria metsää polttamalla seuraavien kuuden vuoden aikana. Suomen ja Ruotsin yhteishankkeessa lisätään osaamista ennallistamispolttojen toteutuksessa ja kohdennetaan polttoja erityisesti sellaisille alueille, joilla on arvokasta paloalueiden lajistoa.

Life2Taigan ennallistamiskohteita on ympäri Suomea, eteläisimmät kohteet ovat Nuuksion ja Teijon kansallispuistoissa, pohjoisin sijaitsee Kittilässä. Projektin kokonaisbudjetti on 23,5 miljoonaa euroa, josta Suomen osuus on 1,1 miljoonaa euroa. Projektia rahoittaa Euroopan Unionin LIFE Luonto -ohjelma. Kuusivuotinen projekti kestää vuoteen 2028 saakka.

Metsähallitus tekee ennallistamispolttoja myös muissa LIFE-projekteissa sekä Helmi-elin ympäristöohjelman rahoituksella.

